

Beslut

Datum 2025-05-16

Dnr 2024:10164

Sida **1 (22)**

Beslut

**efter kvalitetsgranskning av anpassade grundskolans
undervisning och rektorns ansvar för utbildningen utifrån
kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer vid
Solna anpassad grundskola i Solna kommun**

Inledning

Skolinspektionen har med stöd av 26 kap. 19–20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning på Solna anpassad grundskola avseende undervisningens kvalitet utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt rektorns ansvar för utbildningen inom samma område.

Granskningens syfte är att granska kvaliteten i de utvalda anpassade grundskolornas undervisning samt rektorns ansvar för utbildningen utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck.

Skolinspektionen gör en samlad bedömning utifrån de kvalitetskriterier som tagits fram för granskningen (se bilaga 1). Om Skolinspektionen bedömer att ett utvecklingsarbete behövs för att höja verksamhetens kvalitet inom något område anges ett utvecklingsområde. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då också av huvudmannen. I bilaga 2 återfinns granskningens författningsstöd.

Skolinspektionen besökte Solna anpassad grundskola den 10 april 2025. Besöket genomfördes av utredarna Carl Bexell och Caroline Engskär.

Vid granskningsbesöket inhämtas information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Bedömningarna i detta beslut grundar sig på:

- En observation av delar av lärmiljön
- En gruppintervju med elever
- Två gruppintervjuer med lärare
- En intervju med rektorn
- Dokument som begärts in från huvudmannen.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens tjänsteanteckning från besöket för faktakontroll.

De samlade iakttagelserna från de skolor som har ingått i granskningen kommer att presenteras i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. Rapporten är planerad att publiceras hösten 2025.

Beslut

Undervisningens bidrag till att ge eleverna kunskaper om sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck

Solna anpassad grundskola i Solna kommun uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna inom området i följande utsträckning:

Skolinspektionen bedömer att undervisningen **i flera delar** utformas för att ge eleverna kunskaper om sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck.

Rektorn behöver inleda ett utvecklingsarbete inom följande delar:

- samordna undervisningen så att eleverna får möjlighet till fördjupning och att uppfatta kunskapsområdet som en helhet
- arbeta med inslag i undervisningen som ger eleverna möjlighet att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till hedersrelaterat våld och förtryck

Rektorns ansvar för skolans utbildning inom kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck

Solna anpassad grundskola i Solna kommun uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna inom området i följande utsträckning:

Skolinspektionen bedömer att rektorn **i låg utsträckning** ansvarar för skolans utbildning inom kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck.

Rektorn behöver inleda ett utvecklingsarbete inom följande delar:

- utforma utbildningen inom kunskapsområdet så att kunskaper om hedersrelaterat våld och förtryck behandlas återkommande
- samordna undervisningen så att eleverna får möjlighet att uppfatta kunskapsområdet som en helhet och säkerställ att lärarna får den kompetensutveckling som krävs för att stärka sina kunskaper inom kunskapsområdet

Uppföljning

Huvudmannen ska senast **den 26 november 2025** redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena och resultat av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall användas. Redogörelsen skickas via e-post, till kvalitetsgranskningarsthlm@skolinspektionen.se Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 2024:10164) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömning

Undervisningens bidrag till att ge eleverna kunskaper om sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck

Undervisningens innehåll

Här bedöms:

- Återkommande, aktuell och fördjupad undervisning
- Samordnad undervisning
- Kunskaper i undervisningen

Återkommande, aktuell och fördjupad undervisning

Undervisningen är aktuell och fördjupad, men delar av kunskapsområdet är inte återkommande

Granskningen visar att undervisningen om kunskapsområdet är aktuell och fördjupad i de ämnen inom vilka eleverna får undervisning om sexualitet, samtycke och relationer, men endast i viss mån återkommande då undervisningen inte omfattar några planerade moment om hedersrelaterat våld och förtryck.

Av intervjuer med lärare framgår att undervisning om sexualitet, samtycke och relationer återkommer i alla årskurser på högstadiet, men att undervisningen inte omfattar några planerade moment om hedersrelaterat våld och förtryck. Av intervjuer med lärare framgår att lärarna arbetar med kunskapsområdet i främst naturorienterande och samhällsorienterande ämnen, samt i viss mån i ämnena idrott och hälsa, svenska och bild. I naturorienterande ämnen utgår undervisningen från en planering som löper över tre år under vilka eleverna får undervisning om kunskapsområdet under två perioder, vilket medför att vissa moment återkommer med ett sådant tidsintervall.

Lärare berättar att undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer innehåller moment som ger eleverna möjlighet att utveckla kunskaper om exempelvis kroppslig integritet, normer om kön och sexualitet, kroppsideal, samt reproduktion och preventivmedel. I syfte att ge eleverna en gemensam grund när det gäller kunskaper om sexualitet, samtycke och relationer får eleverna i naturorienterande och samhällsorienterande ämnen arbeta med samma läroböcker och andra typer av analoga och digitala undervisningsmaterial, exempelvis när det gäller frågor om kroppslig integritet och fortplantningsorganen. Den möjlighet som eleverna får till fördjupning utgår, enligt vad lärare uppger, från elevernas egna frågor och tankar. Ett exempel är att

de samtalat om och fått fördjupa sig kring företeelser som könsidentitet och könstillhörighet. Enligt lärare finns det också frågor som relaterar till kunskapsområdet som aktualiseras utifrån den aktuella elevgruppen. Lärare kan då lägga extra tid på att eleverna ska få möjligheten att få fördjupade kunskaper om sådana frågor, till exempel vad man inte bör skriva till varandra och spridandet av nakenbilder via nätet. Lärare uppger att material från externa organisationer såsom riksförbundet för sexuell upplysning (RFSU) är viktigt för att som lärare hålla sig uppdaterad och därmed kunna ge eleverna en undervisning som är aktuell och relevant. I undervisningen får eleverna möta aktuella samhällsfrågor som berör kunskapsområdet, exempelvis kopplat till normer om kön.

Det framkommer i intervjuer med lärare och rektorn att representanter för elevhälsan regelbundet deltar i arbetet med kunskapsområdet. Skolans kurator träffar eleverna tillsammans med lärare vid ett tillfälle per vecka i samband med undervisningen i samhällsorienterande ämnen, under vilket de pratar om sexualitet, samtycke, netikett och familjebildning. Därutöver besöker eleverna ungdomsmottagningen när de går i årskurs 8. Vid besöket får eleverna information om ungdomsmottagningens verksamhet och hur ungdomsmottagningen kan hjälpa eleverna. Eleverna har också träffat representanter för RFSU. Vid de tillfällena har en lärare i efterhand knutit an till frågor som lyfts där i den egna undervisningen.

Samordnad undervisning

Kunskapsområdet ingår i några ämnen, men är inte samordnad

Granskningen visar att det inte finns något gemensamt planeringsarbete för att samordna undervisningen inom kunskapsområdet.

Av intervjuer med lärare framgår att de ansvarar för och planerar undervisningen om kunskapsområdet var för sig. Visserligen förekommer det att lärare pratar med varandra om undervisningen och har vissa planerade undervisningsteman tillsammans, men inget som berör kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer. De flesta av lärarna ingår i samma arbetslag och har gemensam tid avsatt för olika typer av möten, men de nyttjas inte till att samordna undervisningen om kunskapsområdet. Förutom i en lärares årshjul för undervisningen i naturorienterande ämnen där sexualitet, samtycke och relationer ingår som en del, finns det inte någon övergripande plan för undervisningen i kunskapsområdet och hur det behandlas i olika ämnen.

Kunskaper i undervisningen**Undervisningen ger eleverna förutsättningar att utveckla kunskaper om kroppen och sexualitet**

Av intervjuer med lärare och elever framgår att undervisningen om kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer innehåller moment och uppgifter som ger eleverna möjlighet att utveckla kunskaper om kroppen, pubertet, sexualitet, reproduktion och kärlek. Undervisningen om kroppen och sexualitet sker inom ramen för de naturorienterande ämnena, men till viss del även i undervisningen i samhällsorienterande ämnen, där elever och lärare pratat om hur olika typer av familjekonstellationer kan se ut.

Undervisningen stärker elevernas förutsättningar att göra självständiga och medvetna val

Av intervjuer med lärare framgår att eleverna i undervisningen ges möjlighet att öva på att göra egna och självständiga val. Eleverna får exempelvis ta ställning i olika frågor genom fyrahörnsövningar och att hålla upp skyltar med grön eller röd färg för att uttrycka huruvida de tycker att något är rätt eller fel. Ett exempel är att lärare har tagit upp och låtit eleverna ta ställning till hur man kommunicerar med varandra via mobiltelefoner eller sociala medier på nätet och hur man bör eller inte bör göra i olika situationer om någon inte svarar på de meddelanden som man skickar. Det kan också handla om hur eleverna ska göra om de själva eller deras vänner utsätts för elaka kommentarer i digital miljö. Lärare har också förmedlat till eleverna att de ska vara försiktiga med att lämna ut information om sig själva på nätet till personer som de inte känner. Enligt lärare är det ett återkommande arbete eftersom det knyter an till sådant som händer på elevernas fritid och som kräver mycket repetition.

Lärare berättar också att en viktig del i arbetet med att stärka elevernas förmåga till självständighet är att lyssna på och uppmuntra dem att tro på sig själva, då de kan ge uttryck för att känna sig osäkra på hur och vad de ska göra i sammanhang som har att göra med samspel med andra. Rektorn berättar att eleverna genom undervisningen ges verktyg i syfte att stärka dem till att göra egna val och kunna skilja på vad som är rätt och fel i olika sammanhang. Exempelvis behandlar undervisningen frågor som rätten att älska vem man vill, samt ens egen och andras rätt att uttrycka åsikter. Enligt en lärare har eleverna tillsammans med kuratorn också gått igenom och diskuterat innehållet i barnkonventionen.

Undervisningen ger eleverna möjlighet att utveckla förmågan att leva sig in i andra människors situation och förstå betydelsen av samtycke

Av intervjuer med lärare och elever framgår att frågor om vänskap, välfungerande relationer och empati är något som ingår i undervisningen i samhällsorienterande och naturorienterande ämnen. I samhällsorienterande ämnen har eleverna bland

annat fått arbeta med så kallade flip-kort, som innehåller frågor om vad eleverna skulle göra i olika typer av dilemmasituationer där de får samtala om hur det skulle kännas både för dem själva och för andra. Genom övningen ges eleverna möjlighet att förstå andra människors upplevelse och perspektiv. Eleverna har också diskuterat vilka egenskaper som är positiva respektive mindre önskvärda hos en vän eller partner. Ett annat exempel är att läraren i ämnet idrott och hälsa pratar med eleverna om att olika personer kan ha olika lätt eller svårt att delta i övningar som att springa över eller ta sig förbi fysiska hinder.

Lärare och elever uppger i intervju att samtycke är något som de återkommer till ofta i undervisningen. Enligt lärare arbetar de mycket med ett material om kroppslig integritet som tillhandahålls av en organisation som arbetar för barn och ungas rättigheter. I det sammanhanget pratar lärare och elever om vad som är olagligt och olämpligt i förhållande till samtycke. Lärare pratar också med eleverna om att de kan vända sig till lärarna, kuratorn eller externa aktörer som polisen om de blir utsatta för något. Ett annat exempel är att eleverna har fått se en serie som tar upp olika scenarier kopplat till samtycke. Vidare har eleverna fått läsa berättelser om i vilka situationer som en kram kan kännas trevlig eller obehaglig. I klassen finns det också en regel som innebär att det inte är tillåtet att röra vid någon annan utan den andres medgivande.

Undervisningen ger eleverna möjligheter att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön, men inte till hedersrelaterat våld och förtryck

Av intervjuer med elever och lärare framgår att undervisningen i samhällsorienterande ämnen och svenska ger eleverna möjlighet att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön. Ett exempel är att eleverna i ämnet svenska har arbetat med familjebildning samt hur män och kvinnor gestaltas i äldre litteratur jämfört med hur det är idag och vilka normer som förknippas med vad som är kvinnligt respektive manligt. I samhällsorienterande ämnen granskas arbetsmarknaden och yrkeslivet utifrån såväl ett jämställdhetsperspektiv som ett historiskt perspektiv. Eleverna får i det sammanhanget bland annat reflektera över löneskillnader mellan kvinnor och män.

Inom ramen för undervisningen i samhällsorienterande ämnen diskuterar elever och lärare också religionsfrihet och att var och en har rätt att välja religionstillhörighet. I det sammanhanget berörs också individens frihet i förhållande till sin familj, men begreppet hedersrelaterat våld och förtryck tas inte upp. Av intervjuer framkommer att hedersrelaterat våld och förtryck inte finns med som något inplanerat eller återkommande moment i undervisningen i något ämne.

Undervisningen ger eleverna vissa möjligheter att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i medier och andra sammanhang

Av intervjuer med elever och lärare framgår några exempel på att eleverna i bildundervisningen har arbetat med hur män och kvinnor framställs i reklam med särskilt fokus på hur kvinnokroppen framhävs i ett sådant sammanhang. Enligt lärare har även pornografi berörts i undervisningen. Elever och lärare har samtalat om att pornografi inte skildrar sex på ett sätt som är representativt och kan ge en skev bild av sexuella relationer. En lärare berättar att pornografi är lättillgängligt och att eleverna har haft frågor om det som de samtalat om.

Undervisningens form**Här bedöms:**

- Didaktiska val i undervisningen
- Öppet förhållningssätt och tillitsfullt klassrumsklimat
- Elevdelaktighet och att fånga elevernas frågor

Didaktiska val i undervisningen**Undervisningens arbetsuppgifter är varierade och lärmiljön är anpassad**

Granskningen visar att lärarna skapar en variation i uppgifterna som eleverna får i samband med undervisning inom kunskapsområdet. Lärmiljön är utformad för att möta elevernas behov.

Av intervjuer med lärare, elever och rektorn framgår flera exempel på olika arbetsuppgifter och arbetsformer som eleverna möter i undervisningen om kunskapsområdet. Bland annat används böcker, digitalt material, filmer, teater och samtal mellan elever och lärare för att skapa en variation. En lärare berättar att hen modellerar och spelar teater för att olika sammanhang ska bli tydliga för eleverna. Ett annat exempel är att lärare knyter abstrakta begrepp till företeelser som eleverna känner till sedan tidigare. Bildstöd används återkommande i undervisningen, exempelvis används det för att konkretisera schemat för varje enskild skoldag.

Av Skolinspektionens observation av den fysiska lärmiljön framgår att lärmiljön är utformad så att eleverna ges möjlighet att sitta enskilt men också att lära tillsammans. Eleverna har ett hemklassrum där huvuddelen av undervisningen äger rum och där lärmiljön är utformad utifrån elevgruppens behov när det exempelvis handlar om varierade arbetsmaterial och -former. I elevernas klassrum finns det tidshjälpmiddel och olika typer av bildstöd. Undervisning i

praktisk-estetiska ämnen sker i för ämnena avsedda salar som delas med en grundskola.

Öppet förhållningssätt och tillitsfullt klassrumsklimat

Undervisningen innehåller insatser för att främja ett öppet och tillitsfullt klassrumsklimat

Granskningen visar att lärarna verkar för ett öppet, tryggt och tillitsfullt klassrumsklimat så att alla elever inkluderas och kan delta i sådana samtal som rör sexualitet, samtycke och relationer. Det finns strategier och generella förhållningssätt i klassrummet för hur skolarbetet inklusive kunskapsområdet ska fungera och hur en samvaro med ömsesidig respekt inom gruppen ska se ut.

Av intervjuer med lärare framgår att de till eleverna förmedlar att alla har rätt att uttrycka sin åsikt, men att lärarna samtidigt är måna om att eleverna är medvetna om att ens egna åsikter kan kränka och sår andra. En lärare nämner som exempel att eleverna arbetat med sexuell läggning och könsidentitet och i det sammanhanget betonat att alla får identifiera sig som vilket kön man vill och att det är något som den enskilde kan känna sig säker på eller komma fram till senare i livet. Lärare berättar också att de arbetar för att det ska vara både ett öppet och tryggt klimat i klassrummet där eleverna inte ger varandra negativa kommentarer eller skrattar åt vad någon annan säger. Om någon elev yttrar något nedsättande bemöter läraren det och markerar att det inte är tillåtet. Andra exempel på förhållningssätt som gäller i klassrummet när eleverna samtalar om frågor inom kunskapsområdet är att inte avbryta den som talar och att eleverna ska lyssna på varandra. Likaså har elever och lärare pratat om att eleverna får berätta om sig själva, men inte om någon klasskamrats sexualitet eller identitet.

Lärare beskriver också vikten av att låta alla elever komma till tals. Det gör lärarna genom att fördela ordet till alla, men att det samtidigt inte finns något krav på eleverna att yttra sig. De som vill har alltid möjlighet att säga pass istället för att svara. Ett alternativ till att delta muntligt i samtal är att eleverna ibland har möjlighet att skriva svar och lämna till läraren. Det händer också att lärare samtalar med elever i förväg i syfte att förbereda elever på att de ska samtala om vissa frågor. Lärare berättar också att de varierar mellan samtal i hel- och halvklass för att fler elever ska ges ett talutrymme. Vidare uppger lärare att elevassistenterna ofta sitter mitt bland eleverna i klassrummet och att det är en viktig del i att inkludera alla elever i samband med samtal.

Elevdelaktighet och att fånga elevernas frågor

Eleverna ges inflytande över undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer

Granskningen visar att eleverna ges möjligheter att tycka till om planering, genomförande och utvärdering av undervisningen om kunskapsområdet samt att undervisningen fångar elevernas frågor.

Av intervjuer med elever, lärare och rektorn framgår att lärarna gör eleverna delaktiga i planering och genomförande av undervisningen genom att vara lyhörda för elevernas synpunkter och önskemål. Enligt en lärare fångas mycket av elevernas tankar och önskemål om undervisning om kunskapsområdet upp i både enskilda och gemensamma samtal, såväl inom ramen för undervisningen som i mer informella sammanhang lärare och elever emellan. Ett exempel är att begreppet "gender fluid" tagits upp efter önskemål från elever. Lärare uppger också att elevernas önskemål vävs in i undervisningen utifrån vad som är möjligt i förhållande till det centrala innehållet. När det gäller utvärdering framgår av intervju med lärare att de i samband med enskilda lektioner frågar eleverna, , såväl i grupp som enskilt, vad de tycker om undervisningens innehåll. Eleverna får också utvärdera enskilda lektioner genom s.k. "exit notes" eller genom att göra tumme upp eller ner.

Elevernas intressen för kunskapsområdet bidrar också till att forma planeringen genom att lärarna är lyhörda för och aktivt fångar upp elevernas frågor i samband med undervisning om sexualitet, samtycke och relationer. Det kan exempelvis handla om att lärare fångar upp eller väver in frågor eller nyheter som berör kunskapsområdet och som eleverna själva har frågor om.

Rektorns ansvar för skolans utbildning inom kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck

Rektorns ansvar

Här bedöms:

- Rektorns styrning
- Förutsättningar för samordning
- Ansvar för kompetensutveckling

Rektorns styrning

Rektorn ser i viss mån till att kunskapsområdet behandlas återkommande i utbildningen

Granskningen visar att rektorn styr och leder arbetet med att kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer ska behandlas återkommande i utbildningen, men inte när det gäller hedersrelaterat våld och förtryck.

Av intervjuer med rektorn och lärare framgår att lärarna planerar undervisningen i kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer. Rektorn och lärarna berättar att rektorn får en inblick i undervisningen genom lektionsobservationer och genom att ta del av lärares arbete med bedömning och utvärdering, vilket sker regelbundet varje termin. Därutöver samtalar rektorn med arbetslagsledare och förstelärare om undervisningens genomförande. Rektorn har också kännedom om i vilka årskurser och ämnen som eleverna huvudsakligen får undervisning om sexualitet, samtycke och relationer. Rektorn berättar att hen på ett övergripande plan förmedlar till lärarna att undervisningen ska utformas i enlighet med läroplanen och det centrala innehållet i de olika ämnena, vilket också innefattar arbetet med sexualitet, samtycke och relationer. Rektorn har dock inte styrt eller identifierat något behov av att utveckla undervisningen när det gäller hedersrelaterat våld och förtryck, trots att planerade moment om detta inte återkommer i undervisningen.

Förutsättningar för samordning

Rektorn verkar inte för att undervisningen utifrån kunskapsområdet samordnas och integreras i olika ämnen

Granskningen visar att lärare har förutsättningar att samordna undervisningen i olika ämnen, men rektorn arbetar inte aktivt för att undervisningen i olika ämnen samordnas så att eleverna får möjlighet att uppfatta kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer som en helhet.

Av intervju med rektorn framgår att lärarna inte samordnar undervisningen om kunskapsområdet, även om det finns organisatoriska förutsättningar i form av mötestid att göra så. Lärarnas främsta möjlighet att samordna undervisningen om kunskapsområdet utgörs av gemensamma mötestillfällen och vissa lärare samarbetar kring teman i olika ämnen, men inget som berör kunskapsområdet. Rektorn har inte sett till att lärarna samordnar undervisningen om kunskapsområdet. Det saknas ett övergripande arbete, som skulle kunna tydliggöra hur olika ämnen bidrar med olika perspektiv på kunskapsområdet och därmed ge eleverna möjlighet att uppfatta kunskapsområdet som en helhet.

Ansvar för kompetensutveckling

Rektorn ser i begränsad utsträckning till att lärarna får den kompetensutveckling de behöver inom kunskapsområdet

Granskningen visar att rektorn inte har sett till att lärarna har fått den kompetensutveckling eller de kunskaper som krävs för att undervisa om framförallt hedersrelaterat våld och förtryck.

I intervju med lärare och rektorn framkommer att rektorn tar upp och frågar om kompetensutveckling på medarbetarsamtal. Lärarna och rektorn uppger att rektorn ser positivt på att lärarna vidareutbildar sig och har initierat olika typer av kompetensutvecklingsinsatser för lärarna, men inte när det gäller kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck. Lärare och rektorn berättar att lärarna har kompetens för att undervisa om kunskapsområdet, samtidigt som enskilda lärare säger sig sakna kunskaper om hur de ska undervisa eleverna om hedersrelaterat våld och förtryck. Vidare framkommer av granskningen att lärare kan få stöd när de behöver gällande kunskapsområdet från elevhälsan, samt utbyta erfarenheter och stötta varandra i samband med gemensamma möten.

Identifierade utvecklingsområden

Undervisningens bidrag till att ge eleverna kunskaper om sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- samordna undervisningen så att eleverna får möjlighet till fördjupning och att uppfatta kunskapsområdet som en helhet

Läroplanen anger att rektorn har ett särskilt ansvar för att undervisningen i olika ämnesområden samordnas så att eleverna får möjlighet att uppfatta större kunskapsområden som en helhet.¹ Läroplanen anger också att läraren ska ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande samt samverka med andra lärare i arbetet för att nå utbildningsmålen. Läraren ska också organisera och genomföra arbetet så att eleven får möjligheter till ämnesfördjupning, överblick och sammanhang samt får möjligheter att arbeta ämnesövergripande.²

Av granskningen framkommer att undervisningen inom sexualitet, samtycke och relationer inte samordnas trots att organisatoriska förutsättningar för detta finns. I flera ämnen arbetar eleverna visserligen aktivt med frågorna men lärarna samverkar inte på ett organiserat eller strukturerat sätt med varandra. Det gör att det saknas en helhetsbild och en medvetenhet om hur undervisningen kan fördjupa eller bredda kunskapsområdet. Genom att lärarna samverkar och har kännedom om vad andra lärare undervisar om och förhåller sig till det kan de närma sig kunskapsområdet tillsammans med kollegor och skapa en helhet för eleverna och ge dem möjlighet till ytterligare fördjupning i ämnet.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn ser till att lärarna samordnar olika ämnesområden så att eleverna får möjlighet att uppfatta större kunskapsområden som helhet. På Skolverket finns material som kan användas i detta arbete.³

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- arbeta med inslag i undervisningen som ger eleverna möjlighet att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till hedersrelaterat våld och förtryck

Läroplanen anger att rektorn har ett särskilt ansvar för att kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck

¹ Lgra 22, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar

² Lgra 22, avsnitt 2.2 Kunskaper Riktlinjer

³ [Sexualitet, samtycke och relationer - Skolverket](#) (hämtad 2025-05-07)

behandlas återkommande i utbildningen.⁴ Läroplanen anger vidare att skolan har ett ansvar för att eleverna återkommande under skolgången får möta frågor som rör sexualitet, samtycke och relationer. Utbildningen ska därigenom främja alla elevers hälsa och välbefinnande samt stärka deras förutsättningar att göra medvetna och självständiga val. Skolan ska bidra till att eleverna utvecklar förståelse för egna och andras rättigheter och förmedla betydelsen av att sexualitet och relationer präglas av samtycke. I utbildningen ska maktstrukturer kopplade till kön och hedersrelaterat våld och förtryck kritiskt granskas. Eleverna ska även ges möjlighet att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier och sammanhang, bland annat i pornografi.⁵

Av granskningen framgår att undervisningen inte ger eleverna möjligheter att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till hedersrelaterat våld och förtryck. Granskningen visar att undervisningen inte innehåller några inplanerade moment som behandlar hedersrelaterat våld och förtryck, vilket kan medföra att kunskaper om hedersproblematik inte kommer alla elever till del eller att frågor om hedersrelaterat våld och förtryck inte blir återkommande i undervisningen. Genom att undervisningen har inplanerade inslag där frågor om maktstrukturer som rör hedersrelaterat våld och förtryck ingår kan eleverna rustas med kunskaper och positiva värden för att bygga trygga och respektfulla relationer. Genom att ge eleverna kunskaper om maktstrukturer som rör hedersrelaterat våld och förtryck kan elever få kunskap om grundläggande rättigheter, såsom kroppslig integritet, att leva ett liv fritt från våld och rätten att få forma och påverka sitt liv.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn ger lärarna förutsättningar att utveckla undervisningen för att eleverna ska få möjlighet att utveckla kunskaper om maktstrukturer kopplade till hedersrelaterat våld och förtryck. För att lärarna både ska kunna upptäcka utsatthet hos eleverna och förmedla kunskaper i undervisningen behöver lärarna ha kunskaper inom området. Skolverket har material som kan användas i detta arbete.⁶

Rektorns ansvar för skolans utbildning inom kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

⁴ Lgr22, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar

⁵ Lgr 22, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag Skolans uppdrag

⁶ [Motverka hedersrelaterat våld och förtryck i skolan - Skolverket](#) (hämtad 2025-05-07)

- utforma utbildningen inom kunskapsområdet så att kunskaper om hedersrelaterat våld och förtryck behandlas återkommande

Läroplanen anger att skolan har ett ansvar för att eleverna återkommande under skolgången får möta frågor som rör sexualitet, samtycke och relationer och att rektorn har ett särskilt ansvar för att kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt kunskaper om hedersrelaterat våld och förtryck behandlas återkommande i utbildningen.⁷

Av granskningen framkommer att rektorn inte har tagit ett särskilt ansvar för att hedersrelaterat våld och förtryck återkommer i utbildningen. Genom att ta ansvar och se till att hedersrelaterat våld och förtryck behandlas återkommande ger det eleverna möjlighet till progression och fördjupat lärande i utbildningen utifrån kunskapsområdet.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn som pedagogisk ledare samt chef över lärarna och övrig personal i skolan tar ansvar för att hedersrelaterat våld och förtryck återkommande ska behandlas i utbildningen. Det kan innebära att ge lärarna ökade förutsättningar att utforma undervisningen om kunskapsområdet så att det återkommer i alla årskurser. Skolverket har material som kan användas i detta arbete.⁸

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- samordna undervisningen så att eleverna får möjlighet att uppfatta kunskapsområdet som en helhet och säkerställ att lärarna får den kompetensutveckling som krävs för att stärka sina kunskaper inom kunskapsområdet

Läroplanen anger att rektorn har ett särskilt ansvar för att undervisningen i olika ämnesområden samordnas så att eleverna får möjlighet att uppfatta större kunskapsområden som en helhet.⁹ Läroplanen anger också att läraren ska ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande samt samverka med andra lärare i arbetet för att nå utbildningsmålen. Läraren ska också organisera och genomföra arbetet så att eleven får möjligheter att arbeta ämnesövergripande.¹⁰ Vidare anger läroplanen att rektorn inom givna ramar har ett särskilt ansvar för att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt

⁷ Lgra22 avsnitt 1, Skolans värdegrund och uppdrag, Skolans uppdrag, Lgra22, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar

⁸ [Sexualitet, samtycke och relationer - Skolverket](#) (hämtad 2025-05-07)

⁹ Lgra22, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar

¹⁰ Lgra22, avsnitt 2.2 Kunskaper Riktlinjer

ges möjligheter att dela med sig av sin kunskap och lära av varandra för att utveckla utbildningen.¹¹

Av granskningen framgår att rektorn inte tagit ansvar för att undervisningen samordnas, utan lärarna planerar undervisningen om kunskapsområdet var för sig. Genom att lärarna samordnar sin undervisning och får större kännedom om vad andra lärare undervisar om och förhåller sig till, kan de närma sig kunskapsområdet tillsammans. Det kan skapa en helhet för elever där olika ämnen bidrar med olika perspektiv.

Det framgår även att rektorn inte säkerställer att lärarna får den kompetensutveckling inom kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck som de är i behov av. Genom att ta reda på vilka behov av kompetensutveckling som finns gällande kunskapsområdet och se till att lärarna får den kompetensutveckling som de behöver kan utbildningen stärkas. När lärarna får kompetensutveckling kan de dela med sig av sina kunskaper och lära av varandra. Det ger ökade möjligheter för eleverna att bland annat få en undervisning som stärker förmågan att göra medvetna och självständiga val, bidra till förståelse för egna och andras rättigheter, förmedla betydelsen av samtycke, får kunskaper om maktstrukturer kopplade till kön och hedersrelaterat våld och förtryck samt utvecklar elevernas kritiska förhållningssätt till framställningar av relationer och sexualitet i olika medier och sammanhang, bland annat i pornografi.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn tar ansvar för att ge lärarna förutsättningar att samordna olika ämnesområden så att eleverna får möjlighet att uppfatta kunskapsområdet som helhet. Rektorn bör även se till att lärarna får den kompetensutveckling de behöver inom kunskapsområdet samt ge lärarna och annan personal möjligheter att dela med sig av sin kunskap och lära av varandra för att utveckla utbildningen. På Skolverket och Specialpedagogiska skolmyndigheten, SPSM finns material som kan användas i detta arbete.¹²

På Skolinspektionens vägnar

Beslutet har fattats av Anna-Carin Kostic, utredare.

Föredragande i ärendet har varit utredare Carl Bexell. I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även utredarna Caroline Engskär och Ewa Mölleryd deltagit.

¹¹ Lgra22, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar

¹² [Planera, organisera och följa upp kollegialt lärande - Skolverket](#) och [Kompetensutveckling - Specialpedagogiska skolmyndigheten](#) (hämtat 2025-05-07)

Bilaga 1: Underlag för bedömning tematisk kvalitetsgranskning

Granskningens syfte

Syftet är att granska kvaliteten i de utvalda anpassade grundskolornas undervisning samt rektorns ansvar för utbildningen utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck. I granskningen bedöms kvaliteten på undervisningen samt rektorns ansvar för utbildningen i förhållande till Skolinspektionens kvalitetskriterier.

Bedömningen görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen satt upp i granskningen inom det granskade området, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet. Inom granskat område bedöms om skolan uppfyller framtagna kvalitetskriterier i hög utsträckning, i flera delar men utvecklingsområden finns eller i låg utsträckning.

Frågeställning 1

I vilken utsträckning bidrar undervisningen utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till kunskaper inom området sexualitet, samtycke och relationer samt om hedersrelaterat våld och förtryck?

Kvalitetskriterier

Undervisningens innehåll

Återkommande, aktuell och fördjupad undervisning

Samordnad undervisning

Kunskaper i undervisningen

Undervisningens form

Didaktiska val i undervisningen

Öppet förhållningssätt och tillitsfullt klassrumsklimat

Elevdelaktighet och att fånga elevernas frågor

Frågeställning 2

I vilken utsträckning tar rektorn ansvar för skolans utbildning inom kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt om hedersrelaterat våld och förtryck?

Kvalitetskriterier

Rektorns ansvar

Rektorns styrning

Förutsättningar för samordning

Ansvar för kompetensutveckling

Bilaga 2: Författningsstöd

Skolinspektionens granskning ska avse den granskade verksamhetens kvalitet i förhållande till mål och andra riktlinjer.¹³

Av skollagen framgår att utbildningen inom skolväsendet syftar till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på. Utbildningen syftar också till att i samarbete med hemmen främja barns och elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarskännande individer och medborgare.¹⁴

Utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor.¹⁵ Att utbildningen ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och grundläggande demokratiska värderingar innebär att det måste finnas kunskap hos såväl lärare och annan personal som hos elever om vad dessa värderingar och rättigheter innebär och hur de kan förverkligas.¹⁶

Av skollagen framgår att elevhälsan främst ska vara förebyggande och hälsofrämjande. Elevernas utveckling mot utbildningens mål ska stödjas. Elevhälsans arbete ska bedrivas på individ-, grupp- och skolenhetsnivå och ske i samverkan med lärare och övrig personal.¹⁷

Av de inledande delarna av läroplanen för anpassade grundskolan framgår att skolan ska främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse. Utbildningen ska präglas av öppenhet och respekt för människors olikheter. Alla tendenser till diskriminering eller kränkande behandling ska aktivt motverkas. Intolerans, förtryck och våld, till exempel rasism, sexism och hedersrelaterat våld och förtryck, ska förebyggas och bemötas med kunskap och aktiva insatser. Vidare framgår att medvetenhet om det egna och delaktighet i det gemensamma kulturarvet ger en trygg identitet som är viktig att utveckla tillsammans med förmågan att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingar.¹⁸

¹³ 26 kap. 20 § skollagen.

¹⁴ 1 kap. 4 § skollagen.

¹⁵ 1 kap. 5 § skollagen.

¹⁶ Prop. 2009/10:165, s. 634.

¹⁷ 2 kap. 25 § skollagen.

¹⁸ Lgr22 avsnitt 1, Skolans värdegrund och uppdrag, Förståelse och medmännisklighet.

Skolan ska vara öppen för skilda uppfattningar och uppmuntra att de förs fram. Den ska framhålla betydelsen av personliga ställningstaganden och ge möjligheter till sådana. Undervisningen ska vara saklig och allsidig. Alla som verkar i skolan ska hävda de grundläggande värden som anges i skollagen och i läroplanen och ta klart avstånd från det som strider mot dem.¹⁹

Undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den ska främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper. Skolan ska aktivt och medvetet främja elevernas lika rättigheter och möjligheter, oberoende av könstillhörighet. Skolan har också ett ansvar för att synliggöra och motverka könsmönster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling. Hur skolan organiserar utbildningen, hur eleverna blir bemötta samt vilka krav och förväntningar som ställs på dem bidrar till att forma deras föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt. Skolan ska därför organisera utbildningen så att eleverna möts och arbetar tillsammans samt prövar och utvecklar sin förmåga och sina intressen med samma möjligheter och på lika villkor oberoende av könstillhörighet.²⁰

Det är inte tillräckligt att i undervisningen förmedla kunskap om grundläggande demokratiska värderingar. Undervisningen ska bedrivas i demokratiska arbetsformer och förbereda eleverna för att aktivt delta i samhällslivet. Den ska utveckla deras förmåga att ta ett personligt ansvar. Genom att delta i planering och utvärdering av den dagliga undervisningen och få välja kurser, ämnen, teman och aktiviteter, kan eleverna utveckla sin förmåga att utöva inflytande och ta ansvar.²¹

Skolan ska aktivt verka för jämställdhet. Skolan ska därmed gestalta och förmedla lika rättigheter, möjligheter och skyldigheter för flickor och pojkar, kvinnor och män. I enlighet med grundläggande värden ska skolan också främja interaktion mellan eleverna oberoende av könstillhörighet. Genom utbildningen ska eleverna utveckla en förståelse av hur olika föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter. Skolan ska därigenom bidra till att eleverna utvecklar sin förmåga att kritiskt granska könsmönster och hur de kan begränsa människors livsval och livsvillkor.²²

Skolan har ett ansvar för att eleverna återkommande under skolgången får möta frågor som rör sexualitet, samtycke och relationer. Utbildningen ska därigenom främja alla elevers hälsa och välbefinnande samt stärka deras förutsättningar att göra medvetna och självständiga val. Skolan ska bidra till att eleverna utvecklar

¹⁹ Lgr22 avsnitt 1, Skolans värdegrund och uppdrag, Saklighet och allsidighet.

²⁰ Lgr22 avsnitt 1, Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning.

²¹ Lgr22 avsnitt 1, Skolans värdegrund och uppdrag, Rättigheter och skyldigheter.

²² Lgr22 avsnitt 1, Skolans värdegrund och uppdrag, Skolans uppdrag.

förståelse för egna och andras rättigheter och förmedla betydelsen av att sexualitet och relationer präglas av samtycke. I utbildningen ska maktstrukturer kopplade till kön och hedersrelaterat våld och förtryck kritiskt granskas. Eleverna ska även ges möjlighet att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier och sammanhang, bland annat i pornografi.²³

Av de inledande delarna av läroplanen för anpassade grundskolan framgår att skolan ska gestalta och förmedla de värden och rättigheter som uttrycks i Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen). Utbildningen ska utgå från vad som bedöms vara barnets bästa och eleverna ska få kännedom om sina rättigheter.²⁴

I läroplanens andra del om övergripande mål och riktlinjer framgår avseende skolans mål bland annat följande. Att varje elev ska kunna göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden grundade på kunskaper om mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar samt personliga erfarenheter. Att varje elev respekterar andra människors egenvärde samt deras kroppsliga och personliga integritet, tar avstånd från att människor utsätts för våld, förtryck, diskriminering och kränkande behandling samt medverkar till att hjälpa andra människor. Att varje elev kan leva sig in i och förstå andra människors situation och utveckla en vilja att handla också med deras bästa för ögonen.²⁵

Alla som arbetar i skolan ska i sin verksamhet bidra till att skolan präglas av jämställdhet och solidaritet mellan människor och att eleverna interagerar med varandra oberoende av könstillhörighet. Vidare ska alla som arbetar i skolan aktivt motverka diskriminering och kränkande behandling av individer eller grupper samt visa respekt för den enskilda individen och i det vardagliga arbetet utgå från ett demokratiskt och normmedvetet förhållningssätt.²⁶

Läraren ska klargöra och med eleverna diskutera det svenska samhällets värdegrund och dess konsekvenser för det personliga handlandet. Vidare ska läraren öppet redovisa och diskutera skiljaktiga värderingar, uppfattningar och problem. Läraren ska synliggöra och med eleverna diskutera hur olika föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter samt hur könsmonster kan begränsa egna livsval och livsvillkor. Undervisningen ska av läraren planeras och genomföras så att eleverna möts och

²³ Lgra22 avsnitt 1, Skolans värdegrund och uppdrag, Skolans uppdrag.

²⁴ Lgra22 avsnitt 1, Skolans värdegrund och uppdrag, Grundläggande värden.

²⁵ Lgra22, avsnitt 2.1 Normer och värden, Mål.

²⁶ Lgra22, avsnitt 2.1 Normer och värden, Riktlinjer.

arbetar tillsammans oberoende av könstillhörighet. Läraren ska tillsammans med eleverna utveckla regler för arbetet och samvaron i den egna gruppen.²⁷

Avseende kunskaper framgår i läroplanens andra del att skolan bland annat ansvarar för att varje elev som läser ämnen efter genomgången anpassad grundskola kan använda sig av ett kritiskt tänkande och självständigt formulera ståndpunkter grundade på kunskaper och etiska överväganden samt har fått kunskaper inom området sexualitet, samtycke och relationer samt om hedersrelaterat våld och förtryck.²⁸

Läraren ska ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande samt samverka med andra lärare i arbetet för att nå utbildningsmålen. Läraren ska också organisera och genomföra arbetet så att eleven får stöd i sin språk- och kommunikationsutveckling samt får möjligheter till ämnesfördjupning, överblick och sammanhang och möjligheter att arbeta ämnesövergripande.²⁹

Avseende elevernas inflytande anges både i skollagen och i läroplanen att elever ska ges inflytande över utbildningen och att formerna för elevernas inflytande ska anpassas efter deras ålder och mognad. I läroplanen anges vidare bland annat att läraren ska svara för att alla elever får ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll samt se till att detta inflytande ökar med stigande ålder och mognad. Läraren ska verka för att eleverna oberoende av könstillhörighet får ett lika stort inflytande över och utrymme i undervisningen och även planera och utvärdera undervisningen tillsammans med eleverna.³⁰

Det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ska ledas och samordnas av en rektor. Rektorn ska särskilt verka för att utbildningen utvecklas.³¹ På skolenhetsnivå ansvarar rektorn för att det görs ett arbete med att systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen.³² I läroplanens andra del om övergripande mål och riktlinjer framgår bland annat att rektorn som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan har det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen. Rektorn ansvarar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen, kriterierna för bedömning av kunskaper och betygskriterierna. Rektorn har ansvaret för skolans resultat och inom givna ramar ett särskilt ansvar i bland annat följande delar: Att skolans arbetsformer utvecklas så att ett aktivt elevinflytande gynnas. Att kunskapsområdet sexualitet,

²⁷ Lgr22, avsnitt 2.1 Normer och värden, Riktlinjer.

²⁸ Lgr22, avsnitt 2.2 Kunskaper, Mål.

²⁹ Lgr22, avsnitt 2.2 Kunskaper Riktlinjer.

³⁰ 4 kap. 9 § skollagen, Lgr22, avsnitt 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, Riktlinjer.

³¹ 2 kap. 9 § skollagen

³² Se 4 kap. 4–6 §§ skollagen

samtycke och relationer samt kunskaper om hedersrelaterat våld och förtryck behandlas återkommande i utbildningen. Att undervisningen i olika ämnesområden samordnas så att eleverna får möjligheter att uppfatta större kunskapsområden som en helhet och att i undervisningen i olika ämnen integrera ämnesövergripande kunskapsområden.

Rektorn har även inom givna ramar ett särskilt ansvar för att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjligheter att dela med sig av sin kunskap och lära av varandra för att utveckla utbildningen.³³

Kursplanerna består av delarna syfte och centralt innehåll och har tillhörande betygskriterier samt i vissa ämnen även kriterier för bedömning av kunskaper.³⁴

³³ Lgra22, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar.

³⁴ Lgra22, avsnitt 3. Kursplaner.